

Sociokultūrinio konteksto svarba mokant užsieniečius lietuvių kalbos kaip svetimosios

Vaida Buivydienė, Regina Žukienė

Anotacija. Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą (ES), atsirado galimybių siekti, jog šalies mokslinė kompetencija ir specialistų rengimas pakiltų į europinį lygį ir pradėtų konkuruoti atviroje ES darbo rinkoje. Todėl aukštosios mokykloms nepaprastai svarbu išnaudoti visas ES ir jos valstybių teikiamas galimybes bendradarbiaujant su užsienio partneriais ir aktyviai dalyvaujant Lietuvai atsivėrusiose tarptautinėse programose, tokiose kaip aukštojo mokslo programa SOCRATES ir jos paprogramė ERASMUS. Naudojant šių programų lėšas šimtams Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų sudaromos sąlygos stiprinti ne tik profesines kompetencijas, bet ir kitų kalbų igūdžius bei įvairių kultūrų supratimą. Taigi pagal tarptautinę dėstytojų ir studentų mainų programą į Lietuvos aukštąsias mokyklas kiekvienais metais atvyksta dešimtys studentų ir dėstytojų užsieniečių, kuriems Lietuvoje taip pat turi būti sudarytos galimybės gauti geriausios kultūrinės, švietėjiškos ir kalbinės patirties. Daugelis iš atvykusiųjų į Lietuvą studentų vienu iš pasirinktųjų studijuoti dalykų nurodo lietuvių kalbos studijas. Vadinasi, iškyla klausimas, kaip organizuoti lietuvių kalbos studijas neilgam laiko tarpui atvykusiems užsieniečiams, kad jiems šios studijos būtų įdomios, naudingos ir įsimintinos.

Reikšminiai žodžiai: sociokultūra, lietuvių kalba kaip svetimoji, komunikacinis metodas.

Lietuvių kalba kaip svetimoji – naujas lietuvių kalbos mokymo(-si) patirties terminas, pradėtas vartoti pastaraisiais metais, kai Lietuvai tapus lygiateise Europos Sąjungos (ES) nare atsirado sąlygos bendradarbiauti su įvairių sričių užsienio partneriais. Lietuvių kalbai, kaip vienai iš Europos kalbų, atsiranda lygios galimybės būti tyrimo, plėtojimo ir sklaidos objektu europiniu mastu. Teigiama, kad Europos vienijimosi ir plėtros projektas sėkmingai įgyvendintas gali būti tik tuomet, jeigu bus išsaugota ir puoselėjama Europos kalbų įvairovė (Grumadienė 2004). Be kita ko, lietuvių kalba, kaip geriausiai išlaikiusi indoeuropiečių prokalbės ypatumus (Palionis 1999), garsėja visame pasaulyje, tačiau ar lietuvių kalbos dėstymo metodai atitinka jos kaip svetimosios statusą? Akivaizdu, kad lietuvių kalbos kaip svetimosios mokymas(-is) reikalauja naujai pažvelgti į mokymo(-si) procesą, metodus ir mokymo būdus, kurie gana seniai taikomi klasikinėms ir kitoms moderniosioms (anglų, vokiečių, rusų, prancūzų) kalboms mokyti. Pvz., pastaruoju metu itin pabrėžiama kalbos mokymo komunikacinė paskirtis, t.y., akcentuojama, kad kalbos mokymas(-is) turi būti orientuotas į bendravimą, atsižvelgiant į realias situacijas, kurios atitinka besimokančiojo poreikius (Sheilsas 1995). Mokant svetimųjų kalbų užsienyje – Anglijoje, Vokietijoje, Skandinavijos šalyse – jau nuo XX a. vidurio dominuoja komunikacija: mokymo kryptis (Celce-Murcia 1991), kuri akcentuoja funkcinės kalbos įsisavinimą ir komunikacinių kompetencijų įgijimą, o ne nesąmoningą gramatinių konstrukcijų atkartojimą. Ši kryptis akcentuojama ir Užsienio kalbų mokymo strategijos gairėse (žr. Užsienio kalbų mokymo strategijos gairės. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/old/reformos_d/file/strateg/uk_strat.doc), skirtose Lietuvos mokykloms. Taip pat pastaruoju metu atsiranda teiginių (Feldmanaitė 2004), jog antrosios (galbūt ir trečiosios) užsienio kalbos mokymo metodika turėtų būti kitokia, nei pirmosios, nes, priklausomai nuo studento amžiaus ir mokymosi patirties, atsiradusios įsisąmoninančią pirmąją užsienio kalbą, gali būti taikomas vadinamasis *suges-*

topedijos metodas, kurio pradininkas Sofijos (Bulgarija) universiteto profesorius G. Lozanovas. Beje, šis metodas įdomus tuo, jog taikant jį yra pateikiami bilingvistiniai gramatikos pavyzdžiai, bilingvistiniai žodyneliai bei tekstai skaitymui su greta esančiais angliškais vertimais. Be šių teorijų, taip pat daugėja nuomonių, kad pagal naujausią svetimųjų kalbų mokymo kryptį mokant lietuvių kalbos kaip svetimosios reikėtų orientuotis į tarpkultūrinę komunikaciją, t.y., į bendravimą tarp žmonių, kalbančių įvairiomis gimtosiomis kalbomis ir priklausančių įvairioms kultūroms (Ramonienė 2004). Taip pat teigiama, kad lietuvių kalbos kaip svetimosios mokymo būdai, taikant komunikacinį metodą ir mokant lietuvių kalbos kaip svetimosios, turėtų užtikrinti sąsają su Lietuvių kultūros vertybėmis sklaidą (Buivydienė 2005).

Taigi atsižvelgus į tai, kas pasakyta, akivaizdu, kad Lietuvių kalbos kaip svetimosios mokymas(-is) dar neturi ilgų daugiamečių tradicijų, tad negalime pasigirti mokymo būdų ir metodų įvairove, be to, vadovėlių pasirinkimas taip pat nėra labai didelis. Negalima net lyginti su metodine medžiaga, jos gausa ir įvairove, kuria gali džiaugtis, pvz., anglų kalbos specialistai. Be to, susiduriama su dar viena problema – kaip mokyti lietuvių kalbos kaip *svetimosios ir kokio kalbos mokėjimo lygio siekti?* Dabar daug kalbama apie užsienio kalbų mokėjimo lygius (žr. Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygiai. Prieiga per internetą: <http://www.lsk.flf.lt/index>; Europos kalbų pasas. Prieiga per internetą: <http://www.europass.lt/teises>): A1 „Lūžis“ (angl. *Breakthrough*), A2 „Pusiaukelė“ (angl. *Waystage*), B1 „Slenkstis“ (angl. *Threshold Level*), B2 „Aukštuma“ (angl. *Vanage*), C1 „Efektyvus mokėjimas“ (angl. *Effective proficiency*), C2 „Meistriškumas“ (angl. *Mastery*). Šią lygių sistemą bandoma taikyti ir mokant lietuvių kalbos kaip svetimosios (žr. Kalbos mokėjimo lygiai. Prieiga per internetą: <http://www.lsk.flf.vu.lt/index.php>).

Kyla klausimas, kiek lietuvių kalbos žinių reikia užsieniečiui, atvykstančiam į Lietuvą trumpam laikui, pvz., besi-

mokančiam pagal kultūrinę mainų programą? Ar tokiame žmogui svarbiausia yra mokytis lietuvių kalbos rašybos, gramatikos, skyrybos ir pan.? Ar reikalinga tokia gausa žodžių ir gramatikos, kokia pateikiama dabartiniuose lietuvių kalbos vadovėliuose kitakalbiams?

Lietuvių kalbos specialistus rengia ne viena aukštoji mokykla – universitetai ir kolegijos, net rengiami lituanistai, kurie specializuojasi lietuvių kaip negimtosios kalbos mokymo srityje, tačiau tai nėra tas pats, kas mokytis užsieniečius, kurie atvyksta nemokėdami nė žodžio lietuviškai, o pagrindinis jų tikslas – ne tik išmokyti lietuviškai bendrauti kasdienėse situacijose, bet ir susipažinti su lietuvių kultūra, tradicijomis ir papročiais, nes gyvendami Lietuvoje jie nuolat susiduria su įvairiais juos stebinančiais kultūriniais skirtumais. Tai patvirtina ir žymaus kalbotyros specialisto Davido Crystal'o teiginys, kad „kiekviena kalba yra unikali žinių apie žmogaus būtį sandauga, patvirtinta istorijos ir tapatybės“ (Crystal 2005). Užsieniečiai Lietuvoje anksčiau ar vėliau susiduria su įvairiausiomis problemomis, kurios dažnai būna susijusios su kultūriniais skirtumais, jiems kyla klausimų, kaip elgtis vienoje ar kitoje situacijoje. Tą nulemia kiekvienoje šalyje egzistuojanti tam tikra sociokultūrinė specifika, kurią, mokantis kalbos, reikia perprasti, pvz., kalbos etiketas, mandagumo raiška ir kt. Ypač svarbūs tampa nerašytiniai komunikaciniai įgūdžiai, kurie yra būtini kasdienėse situacijose (parduotuvėje, mieste, kavinėje, stotyje, verslo susitikimuose, svečiuose ir pan.). Todėl labai svarbu sukurti sistemą, kaip mokyti lietuvių kalbos kaip svetimšios, kartu ugdamas komunikacinius įgūdžius ir įvertinant Lietuvos sociokultūrinį kontekstą, t. y. supažindinant su tautos kultūra ir jos sociokultūrinės aplinkos sąlygomis.

Taigi, galima sakyti, kad pirmiausia prieš pradedant organizuoti lietuvių kalbos kaip svetimšios mokymą iškyla tokių **problemos**:

- Lietuvių kalbos kaip svetimšios dėstymo patirties sklaidos nebuvimas;
- Lietuvių kalbos kaip svetimšios didaktinės medžiagos ir mokymo tikslų neatitikimas;
- Lietuvių kalbos kaip svetimšios mokymui būtinių naujų metodų ir mokymo būdų trūkumas.

Tyrimo **tikslas** – paanalizuoti lietuvių kalbos kaip svetimšios mokymo, atsižvelgiant į Lietuvos sociokultūrinį kontekstą, ypatumus ir patyrinėti, kaip studentai užsieniečiai, atvykę pagal SOCRATES/ERASMUS programą, žiūri į lietuvių kalbos studijas, ko jie iš šio kurso tikisi ir kaip Lietuvos aukštosiose mokyklose stengiamasi jų lūkesčius patenkinti.

Tyrimo objektas – sociokultūrinio konteksto svarbos, plėtojant studentų užsieniečių, atvykusių į Lietuvos aukštąsias mokyklas pagal SOCRATES/ERASMUS mainų programą, komunikacinius įgūdžius ir lietuvių kalbos žinias, įvertinimas ir studentų užsieniečių, kurie mokosi Vilniaus Gedimino technikos universitete (toliau VGTU) ir Vilniaus kolegijoje (toliau VIKO), dalyvaudami tarptautinėje SOCRATES/ERASMUS studentų mainų programoje, nuomonių ir išankstinių nuostatų prieš pradedant mokytis apibendrinimas.

Tyrimui apibendrinti taikyti šie **metodai**:

- **Literatūros ir dokumentų analizė** (analizuojama lietuvių kalbos kaip svetimšios mokymo(-si) metodika ir komunikacinių įgūdžių formavimo būtinumo sociokultūriniame kontekste problema);
- **Stebėjimas** (mokant studentus užsieniečius buvo stebima jų kalbos mokėjimų formavimo(-si) skalė);
- **Anketinė apklausa** (VGTU ir Vilniaus kolegijos studentams užsieniečiams anketose buvo pateikti klausimai, skirti atskleisti šių studentų požiūrį į lietuvių kalbos mokymą(-si), jų nuomonę apie lietuvių kalbos dėstymo turinį, studentų kultūrinius interesus, jų santykį su kalba ir pan. Buvo apklausta (57 į VGTU ir VIKO 2005 m. atvykusių studentų (30 studentų – pavasario semestrą ir 27 studentai, atvykę per rudens semestrą).
- **Statistinė analizė** (gautieji apklausos duomenys buvo suskaičiuoti ir pateikti diagramose).

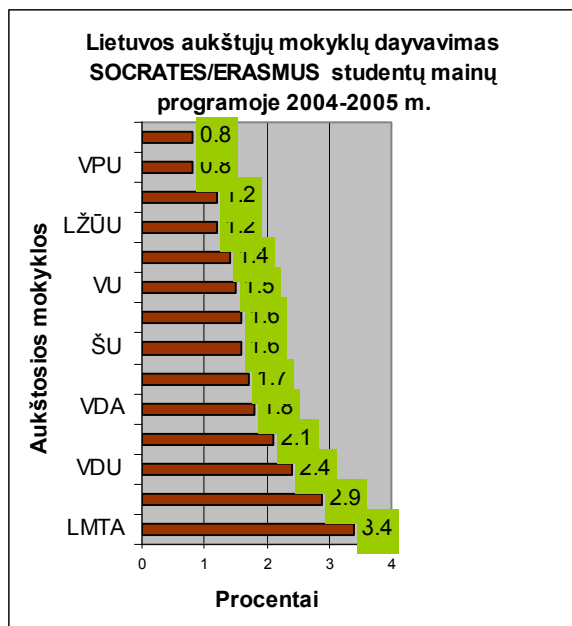
Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą (ES), atsirado galimybių siekti, jog šalies mokslinė kompetencija ir specialistų rengimas pakiltų į europinį lygį ir pradėtų konkuruoti atviroje ES darbo rinkoje. Todėl aukštosioms mokykloms nepaprastai svarbu išnaudoti visas ES ir jos valstybių teikiamas galimybes bendradarbiaujant su užsienio partneriais ir aktyviai dalyvaujant Lietuvai atsivėrusiose tarptautinėse programose, tokiose kaip aukštojo mokslo programa SOCRATES ir jos paprogramė ERASMUS. Vieni iš ypatingųjų SOCRATES programos tikslų (žr. Interim Evaluation of the SOCRATES Programme in the UK) yra visais lygiais stiprinti europietišką dimensiją švietimo srityje, lengvinti platų ir daugiašalį priėjimą prie švietimo Europoje, užtikrinant lygias galimybes visose švietimo srityse; taip pat skatinti kiekybinį ir kokybinį Europos Sąjungos kalbų, ypač rečiau vartojamų ir rečiau dėstomų, mokėjimo gerinimą; remti bendradarbiavimą ir mobilumą švietimo srityje, ypač mainus tarp švietimo institucijų, skatinant atvirą ir nuolatinių mokymąsi, remiant diplomų ir studijų laikotarpių pripažinimo tobulinimą. Taigi SOCRATES programa remia tokio pobūdžio veiklos formas (žr. SOCRATES Europos bendrijos švietimo programa (2000-2006 m.). Kandidatų vadovas. 2001), kaip tarptautinį žmonių mobilumą švietimo srityje Europoje; projektus, paremtus tarptautine partneryste, skirtus inovacijoms diegti ir kokybei švietimo srityje gerinti; kalbų įgūdžių stiprinimą ir įvairių kultūrų supratimą, taip pat informacinių ir komunikacinių priemonių švietimo srityje taikymą.

Taigi Lietuva jau ES narė. Išnyko paskutiniai barjerai, skiriančys mus nuo Europos ir pasaulio rinkų, į kurias universitetai ateina su savo preke – absolventais. Ekonomikos globalizaciją lydi ir studijų globalizacija. Neatsitiktinai Europos universitetai šiandien intensyviai sprendžia bendros studijų erdvės kūrimo problemą. Bendra ekonomikos, mokslo, studijų erdvė – tai ne tik naujos galimybės, bet ir nauji uždaviniai. Juos kelia aštrėjanti konkurencija, todėl ir rengiamiems specialistams kylantys reikalavimai.

Kaip jau buvo minėta, ES, per kurios slenkstį jau peržengėme, labai daug dėmesio skiria jaunų žmonių tarptautiniams mainams. Šių mainų tikslas – specialybės tobulinimas bei kultūrinis jaunų žmonių suartėjimas, siekiant geresnio tarpusavio

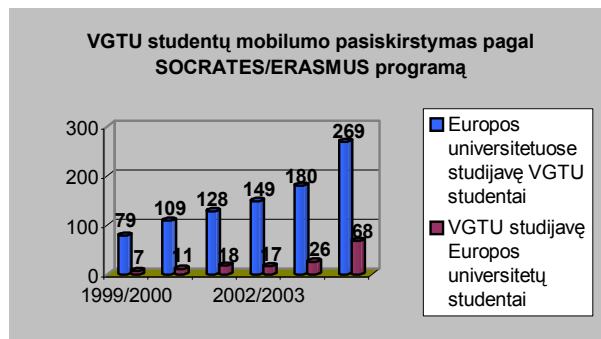
supratimo. Europos Sąjungos šalys siekia, kad 10-20% visų besimokančiųjų aukštosiose mokyklose studijų metais pabuvotų kitoje šalyje, t.y. kitoje kultūrinėje terpėje. Siekdamas šio tikslo Lietuvos aukštosios mokyklos dalyvauja europinėse bei tarptautinėse studijų ir tyrimų programose bei projektuose, kuriuose siekiama supaprastinti ir suvienodinti Europos šalių švietimo sistemas; pertvarkyti studijų struktūrą į dviejų pakopų sistemą; įdiegti europinių kreditų pervedimo-įskaitymo sistemą; skatinti mobilumą (studentų galimybes rinktis, kuriame universitete studijuoti; studijų užsienio universitetuose įskaitymą studentui grįžus į savo šalies aukštąją mokyklą, studijų programų suderinamumą).

Taigi ERASMUS studentų mobilumo tikslai – suteikti galimybę studentams gauti kalbinės, kultūrinės ir švietėjiškos naudos, naudodantis kitų Europos šalių patirtimi jų studijuojamų disciplinų srityje; praturtinti priimančios institucijos įstaigos mokomąją terpę; skatinti įstaigų, kurios keičiasi studentais, bendradarbiavimą; bendrai praturtinti visuomenę, suburiant draugėn kvalifikuotą, plačių pažiūrų ir tarptautinę patirtį turintį jaunimą – būsimus profesionalus; padėti padengti mobilumo išlaidas ir suteikti studentams galimybę pasimokyti užsienyje; tokios galimybės kitu atveju jie neturėtų. Vadinasi, naudojant šios programos lėšas šimtams Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų sudaromos sąlygos stiprinti ne tik profesines kompetencijas, bet ir kitų kalbų įgūdžius bei įvairių kultūrų supratimą (žr. 1 pav.).

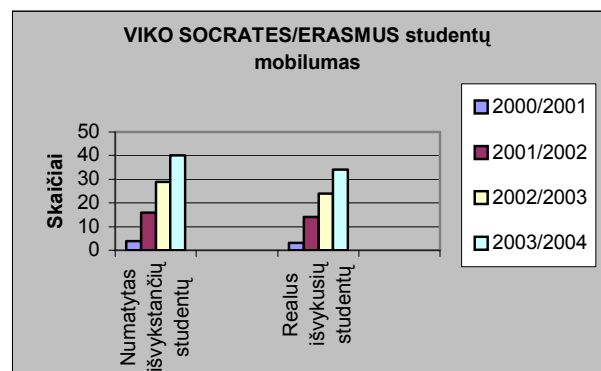

1 pav. Lietuvos aukštųjų mokyklų dalyvavimo tarptautinėje SOCRATES/ ERASMUS studentų mainų programoje diagrama (Šaltinis – Lietuvos universitetų ir dėstytojų mobilumas 2004-2005 mokslo metais, Respublika)

Kaip matyti iš pateiktos 1 paveikslė diagramos, VGTU gana aktyviai dalyvauja studentų mainų programoje, nes iš šios aukštosios mokyklos kasmet į užsienio aukštąsias mokyklas išvyksta apie 100-200 studentų (žr. 2 pav.).

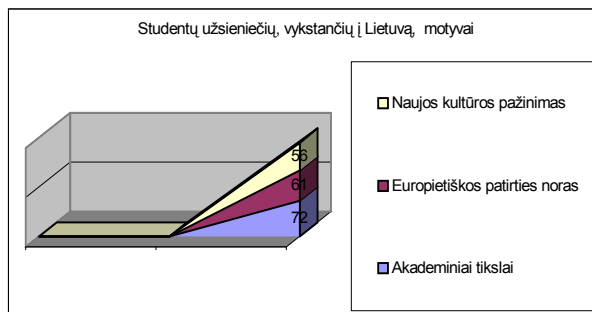
2 pav. VGTU studentų mobilumo diagrama (Šaltinis – Institucijos galutinė aprašomoji veiklos ataskaita nacionalinei agentūrai. VGTU ERASMUS veiklos 2.2. Ataskaita 2003/ 2004)

3 pav. VIKO studentų mobilumo diagrama (Šaltinis – VIKO dalyvavimas SOCRATES/ ERASMUS programoje)

Beje, akivaizdu, kad išvykstančiųjų į užsienį lietuvių studentų skaičius didėja. Vilniaus kolegijoje studentų mainų rodikliai kiek kuklesni (žr. 3 pav.), tačiau galbūt todėl, kad ši mokykloje įstaiga yra gerokai mažesnė ir jaunesnė.

Taigi pagal tarptautinę dėstytojų ir studentų mainų programą į Lietuvos aukštąsias mokyklas kiekvienais metais atvyksta dešimtys studentų ir dėstytojų užsieniečių, kuriems Lietuvoje taip pat turi būti sudarytos galimybės gauti geriausios kultūrinės, švietėjiškos ir kalbinės patirties. Pvz., 2004 m. į VGTU atvykusieji 65 studentai užsieniečiai kaip tikslą, kodėl jie pasirinko studijas Lietuvoje, nurodė turį akademinių tikslų (72%), norį europietiškos patirties (61%) ir siekiant naujos kultūros pažinimo (56%) (žr. 4 pav.). Vadinasi, iš šių duomenų matyti, jog studentams užsieniečiams noras suvokti kitą kultūrą yra labai svarbus atvykimo į kitą šalį motyvas.

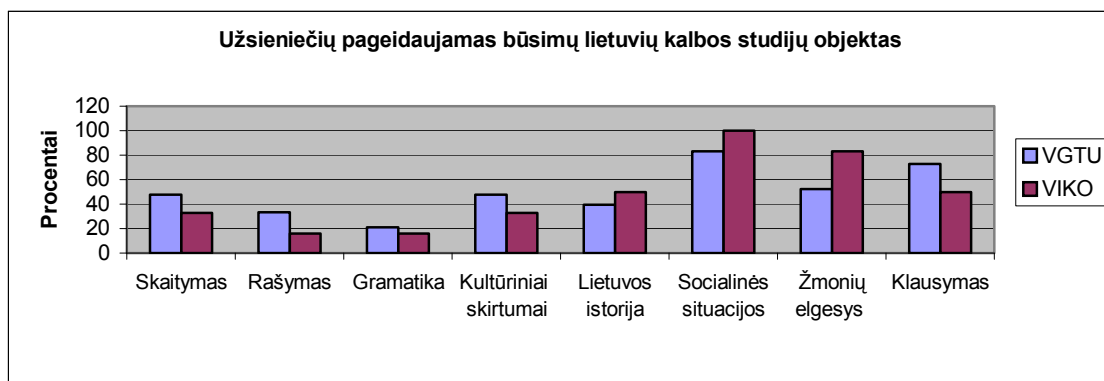
4 pav. Studentų užsieniečių, pasirinkusių studijas Lietuvoje, motyvai (Šaltinis – Institucijos galutinė aprašomoji veiklos ataskaita nacionalinei agentūrai. VGTU ERASMUS veiklos 2.2. Ataskaita 2003/ 2004)

Reikia pasakyti, kad ne visi iš atvykstančių studentų pasirenka studijuoti lietuvių kalbą, dažniausiai tai būna 2 trečdaliai visų atvykusiųjų. Vis dėlto, kaip jau buvo minėta, didžioji dalis atvykusiųjų į Lietuvą studentų vienu iš pasirinktųjų studijuoti dalykų nurodo lietuvių kalbos studijas. Vadinasi, iškyla klausimas, kaip organizuoti lietuvių kalbos studijas neilgam laiko tarpui atvykusiems užsieniečiams, kad jiems šios studijos būtų įdomios, naudingos ir įsimintinos.

Viena iš pirmųjų problemų yra ta, kad šiems studentams nėra pritaikyto vadovėlio. Abiejų tirtųjų aukštųjų mokyklų studentai užsieniečiai lietuvių kalbos yra mokomi iš V. Stumbrienės ir A. Kaškelevičienės knygos „Nė dienos be lietuvių kalbos“ (2002). Ši knyga labai brangi ir pernelyg plačios apimties, ji adresuota studentams, norintiems pasiekti A2 „Pusiaukelės“ (angl. *Waystage*) lygį. Taigi, naudojantis šios knygos medžiaga, paprastai skirtosios 2 kreditams paskaitos praeina iš ten pateiktų 12 pamokų išstudijavus tik 3-4 pamokas. Beje, minėtoji knyga netinka ir studentų sa-varanškiškoms studijoms, nes niekur nėra pateikta anglišių vertimų, tad bet kokiam pratimui atlikti turi būti gaištama daug laiko, verčiantis ne tik užduotis, bet ir visus pratimuose pavartotus žodžius.

Vadinasi, bazinė lietuvių kalbos kaip svetimšios mokymui skirta knyga nėra visiškai tinkama laikinai į Lietuvą atvykusiems studentams, taigi dėstantysis pedagogas kiekvienai paskaitai turi ruošti papildomai. Siekiant parengti kuo geresnę papildomą mokymo medžiagą ir išsiaiškinti, ko šiems studentams reikia, buvo naudojamosi 2004-2005 m. VGTU ir VIKO atvykusių studentų apklausos duomenimis (žr. 5 pav.).

Iš pateiktosios anketos (žr. 5 pav.) paaiškėjo, kad labiausiai studentai užsieniečiai (VGTU – 83%, VIKO 100%) iš lietuvių kalbos kurso tikisi išmokti elgtis socialinėse situacijose (gatvėje, parduotuvėje, kavinėje), be to, jiems dar svarbu įgyti pakankamai žinių apie žmonių komunikavimą komercijos, politikos, ekonomikos, meno ir buitės situacijose (VGTU – 52%, VIKO – 83%). Beje, šiems tikslams pasiekti studentai nurodė esant reikalingus klausymo įgūdžius, t.y., klausymą lavinti pageidavo 73% VGTU studentų ir 50% VIKO studentų. Kaip ir reikėjo tikėtis, mažiausiai studentai pageidavo gramatikos žinių (VGTU – 21%, VIKO – 16%) ir rašymo įgūdžių (VGTU – 33%, VIKO – 16%).

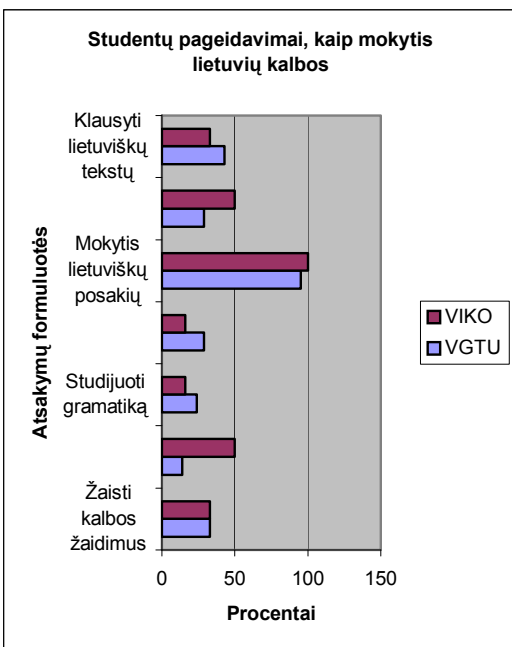
5 pav. VGTU ir VIKO studijuojančių studentų užsieniečių pageidaujamas lietuvių kalbos studijų objektas

Kitoje anketos dalyje studentų užsieniečių buvo teiraujamasi, kaip reiktų lietuvių kalbos mokytis(-s). Dauguma jų nurodė, kad lietuvių kalbos jie nori mokytis ne per gramatikos rėmus, bet per leksikos įsisąmoninimą, mokantis įvairias kultūrines situacijas atitinkančių frazių ir posakių (95% VGTU ir 100% VIKO studentų) (žr. 6 pav.). Be to, daugelis iš apklaustųjų studentų pageidavo įvairesnių pratimų per pratybas (29% VGTU ir 50% VIKO studentų), taip pat, kaip ir pirmojoje anketos dalyje, studentai manė galėsiantys geriau suvokti mokomąją medžiagą, klausydamiesi lietuviškų tekstų įrašų (43% VGTU ir 33% VIKO studentų).

Taip pat kaip vieną iš norimų mokymo(-si) būdų studentai nurodė kalbos žaidimus (33% VIKO ir tiek pat VGTU studentų) bei diskusijas sociokultūrinėmis temomis (50% VIKO studentų ir 14% VGTU studentų). Tiesa, gramatikos reikšmę paneigė ne visi studentai, kad ji gali praversti studijuojant teigė 24% VGTU studentų ir 16% VIKO studentų. Panaši užsieniečių dalis išreiškė norą lietuvių kalbos mokytis analizuodama Lietuvos ir kitų Europos šalių skirtumus (29% VGTU studentų ir 16% VIKO studentų).

Taigi atlikta apklausa parodė, kad Lietuvių kalbos kaip svetimšios mokymas(-is) turi tapti būdu pažinti šalį, suvokti

jus kultūrą ir vertybes, o kultūros pažinimas turi tapti būdu mokytis kalbos, todėl lietuvių kalbos kaip svetimšios studijos – tai žmonių elgesio ir tarpusavio santykių stebėjimo bei supratimo studijos, tai aplinkinio gyvenimo išraiškos įsisąmoninimas: lietuviškos reklamos laikraščiuose, kavinų meniu, miesto žemėlapis bei autobusų grafikas, koncertų ir teatrų afišos, programėlės ir repertuarai – visa tai gali būti panaudota kaip lietuvių kalbos mokymo priemonės per paskaitas. Be to, atliktas tyrimas parodė, kad kalbos mokymas(-is) yra akivaizdžiausia komunikacinės raidos priemonė, kuri neatsiejama nuo studijuojamos kalbos sociokultūrinės aplinkos. Atvykusiems į Lietuvą studentams kalbos mokymas(-is) tampa vienu iš būdų pažinti tą šalį, jos kultūrą ir vertybes, taigi sociokultūrinio konteksto suvokimas tampa būdu mokytis kalbos. Be abejo, tai turi skatinti ir mokymui(-si) parenkamos temos, kurios yra iš esmės turėtų būti susijusios su lietuvių kultūra (pvz., maistas ir su tuo susijusios mįslės, patarlės, liaudies dainos) ir galėtų suteikti žinių apie Lietuvą, duoti peno diskusijoms ir būti pagrindas tarpkultūrinių skirtumų suvokimui.

6 pav. VGTU ir VIKO studentų užsieniečių nuomonė apie tai, kaip reikėtų mokytis lietuvių kalbos kaip svetimosios

Taigi apibendrinus tai, kas pasakyta, galima daryti tokias išvadas:

1. Užsienio kalbų mokymo praktikoje jau keletą dešimtmečių taikomas komunikacinis kalbų mokymo metodas, tačiau mokant lietuvių kalbos kaip svetimosios jis dar tik pradedamas taikyti.
2. Užsieniečių, studijuojančių Vilniaus aukštosiose mokyklose pagal tarptautinę SOCRATES/ ERASMUS studentų mainų programą, apklausa parodė, kad didesnis dėmesys turėtų būti skiriamas ne gramatikos mokymui, o pažintiniams tikslams ir sociokultūrinių kompetencijų ugdymui.
3. Užsieniečiams, atvykusiems į Lietuvos aukštąsias mokyklas, būtina parengti specialų vadovėlį, kuriuo būtų siekiama ne iš pagrindų išmokyti atvykusius studentus lietuvių kalbos, bet tik suteikti jiems kalbos pradmenis, atskleistus per lietuvių folklorą ir socialinę-kultūrinę aplinką.
4. Užsienio kalbos mokymas – tai būdas pažinti šalį ir jos kultūrą, o kultūros pažinimas yra būdas mokytis(-is) kalbos, todėl mokant lietuvių kalbos kaip svetimosios

Vaida Buivydienė, Regina Žukienė

The Importance of Sociocultural Context in Teaching Lithuanian as a Second Language

Summary

As Lithuania joined European Union (EU), there is an opportunity to reach a higher level of scientific knowledge. Therefore it is extremely important to use all the chances in communicating with international programs like SOCRATES and ERASMUS. These programs provide the ability to strengthen not only professional competence, but also foreign language skills and understanding different cultures. Every year students and teachers come to universities of Lithuania, so there must exist the best circumstances to achieve cultural, educational and linguistic experience. A lot of foreign students in Lithuania choose to study Lithuanian language. Therefore it is important to organize the studies of Lithuanian language in a way that it would be interesting and useful.

The survey has shown that students that come under SOCRATES/ ERASMUS student exchange programme should be introduced more to cultural awareness and competencies than to grammar patterns. There should be more emphasis on teaching functional language. Lithuanian language teachers faced with the lack of modern course books for foreign students that would cater the needs of those students, teaching functional language and introducing to socio cultural issues. Therefore there is strong demand to compile and publish a new updated and modern textbook for Lithuanian language learners.

būtina reflektiviau atsižvelgti ne tik į dėstymo patirtį, bet ir studentų lūkesčius, iš kurių akivaizdžiai matyti, kad didesnis dėmesys mokymo procese turėtų būti skiriamas kultūrinėms vertybėms analizuoti ir įvairioms sociokultūrinėms temoms nagrinėti.

Literatūra

1. Buivydienė, V 2005, Kultūrinių vertybių sklaida, mokant užsienio studentus lietuvių kalbos// Humanistinių vertybių įtvirtinimas aukštajame moksle. Respublikinės mokslinės-praktinės konferencijos medžiaga, Kauno kolegijos leidybos centras, Kaunas, pp. 129-136.
2. Celce-Murcia, M 1991, Language teaching approaches: an overview// teaching English as a second or foreign language (ed. Celce-Murcia, M), A Division of Wadsworth Inc., Boston, Massachusetts.
3. Crystal, D 2005, Kalbos mirtis, Tyto alba, Vilnius, pp. 50.
4. Europos kalbų pasas. Prieiga per internetą: <http://www.europass.lt/teises> [žiūrėta 2005-12-04].
5. Europos Tarybos kalbos mokėjimo lygiai. Prieiga per internetą: <http://www.lsk.flf.lt/index> [žiūrėta 2005-09-16].
6. Feldmanaitė, N 2004, Vokiečių kalbos kaip antrosios užsienio kalbos (po anglų) mokymas sugestopedijos metodu// Kalbų mokymas integracijos į Europos Sąjungą kontekste. Konferencijos, skirtos VGTU Užsienio kalbų katedros 40-čiui, medžiaga, Technika, Vilnius, pp. 22-29.
7. Grumadienė, L 2004, Kalbos politika Lietuvai integruojantis į Europos Sąjungą// Tauta ir kalba: šiuolaikiniai sociolingvistinio ugdymo aspektai. Tarptautinės mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga, pp. 68-73.
8. Institucijos galutinė aprašomoji veiklos ataskaita nacionalinei agentūrai. VGTU ERASMUS veiklos 2.2. Ataskaita 2003/ 2004.
9. Interim Evaluation of the SOCRATES Programme in the UK. Final Report. Prieiga per internetą: <http://www.scre.ac.uk/resreport/pdf/116.pdf> [žiūrėta 2005-12-04].
10. Kalbos mokėjimo lygiai. Prieiga per internetą: <http://www.lsk.flf.vu.lt/index.php> [žiūrėta 2005-12-04].
11. Lietuvos universitetų ir dėstytojų mobilumas 2004-2005 mokslo metais// Respublika, 2006 m. sausio 20 d., p. 21.
12. Palionis, J 1999, Kalbos mokslo pradmenys, Jandrija, Vilnius, pp. 229-265.
13. Ramonienė, M 2004, Naujosios technologijos ir sociokultūrinis kontekstas: lietuvių kalbos kaip svetimosios mokymas// Tauta ir kalba: šiuolaikiniai sociolingvistinio ugdymo aspektai. Tarptautinės mokslinės konferencijos pranešimų medžiaga, pp. 175-177.
14. Sheilsas, J 1995, Komunikacija kalbos pamokoje, Alma littera, Vilnius.
15. SOCRATES Europos bendrijos švietimo programa (2000-2006 m.). Kandidatų vadovas. 2001.
16. Stumbrienė, V, Kaškelevičienė, A 2004, Nė dienos be lietuvių kalbos. Mokinio knyga. Mokytojo knyga, Gimtasis žodis, Vilnius.
17. Stumbrienė, V, Kaškelevičienė, A 2002, Nė dienos be lietuvių kalbos. 2 kompaktinės plokštelės, Gimtasis žodis, Vilnius.
18. Užsienio kalbų mokymo strategijos gairės. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/old/reformos_d/file/strateg/uk_strat.doc [žiūrėta 2006-05-12].
19. VIKO dalyvavimas SOCRATES/ ERASMUS programoje. Prieiga per internetą: <http://www.viko.lt> [žiūrėta 2005-12-06].

Modern language teaching is the way to socio cultural awareness and teaching cultural values. Teaching culture is one of the most important aspects of Lithuanian language teaching in modern and open society.

Straipsnis įteiktas 2006 05
Parengtas spaudai 2006 12

Autorės

Regina Žukienė, Vilniaus Gedimino technikos universiteto Lietuvių kalbos katedros dėstytoja.

Mokslinių interesų sritys: sociolingvistika, kalbos dėstymo metodika.

Pagrindiniai moksliniai pasiekimai: per pastaruosius dešimt metų yra parengusi ir publikavusi per 40 straipsnių, išleidusi 4 mokomąsias knygas.

Nuo 2003 m. dalyvauja tarptautinėje SOCRATES/ ERASMUS mainų programoje, dėsto lietuvių kalbą studentams užsieniečiams, 2005 metais stažavosi Belgijoje.

Adresas: Saulėtekio al. 11, LT-10223 Vilnius.

El. paštas: lkk@vv.vtu.lt

Vaida Buivydienė, Vilniaus Gedimino technikos universiteto Lietuvių kalbos katedros dėstytoja.

Mokslinių interesų sritys: sociokultūriniai klausimai, komunikacinė mokymo kryptis, kalbos dėstymo metodika.

Pagrindiniai moksliniai pasiekimai: yra publikavusi 10 straipsnių, dalyvavusi įvairiuose tarptautiniuose Socrates Lingua 1 projektuose, skirtuose rečiau vartojamų kalbų populiarinimui, koordinuoja Lietuvių kalbos klubą. Taip pat dalyvauja tarptautinėje SOCRATES/ ERASMUS mainų programoje, dėstė lietuvių kalbą studentams užsieniečiams, atvykusiems į Vilniaus kolegiją. 2005 metais stažavosi Belgijoje.

Adresas: Saulėtekio al. 11, LT-10223 Vilnius.

El. paštas: v.buivyde@gmail.com

